

This project is funded by
The European Union

ПОСИЛЕННЯ РОБОТИ У СФЕРІ БОРОТЬБИ З ВІЛ\ІПСШ У СЕРЕДОВИЩІ
СЕКС-БІЗНЕСУ УКРАЇНИ ТА РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ

-

Перелік умовних скорочень	3
Тлумачення поняття «секс-бізнес»	4
Вступ	5
Огляд епідемії ВІЛ-інфекції.....	5
Чоловіки, які мають секс із чоловіками.....	6
Відповідь: надання послуг секс-працівникам.....	8
Методологія картування.....	10
Охоплення за географічним принципом.....	11
Результати картування	14
Ситуація із проституцією	14
Ситуація секс-працівників.....	19
Мобільність.....	35
Прикінцеві міркування.....	38
Рекомендації.....	40
Список посилань.....	42

Перелік умовних скорочень

	,
	-
	,
	, , ,
	,
	,
	-
	-
	-
	,
	,

Тлумачення поняття «секс-бізнес»

" - ", , , , . - , , , - , , , , . « » « » - , . « - » , , , - , , . « » (2012), - « (18) , , , , » . « , , - (2012)», - - , . « » « » .

Вступ

Огляд епідемії ВІЛ-інфекції

2011

¹ 1987-2011 : 21,5%
202 787 (20,6% - 22,8%) , 9,0%
46 300 (8,18% - 9,82%) 6,4 %
24 626 (2,4% - 10,4%) ⁵

² 2011 .
(21 177) (46,2 100 . 164 302
)
1987 ³ « /
2012 , 2011 . ».
/ 159 385 , 28 636 -
(20 743; 2.0%) 18 930 ⁶
(45,5 100 .
; 1.5%).⁴

2010
6

¹ UNAIDS 'World AIDS DAY Report 2012' (2012, p. 43).

²

«

2010 .- 2011 .», - 2012 (2012, . 10).

³ . 10.

⁴

« -
» 39 , «

», «
». , 2012.

2007-2012 .⁷

⁵ , . 23.

⁶ .: <http://www.network.org.ua/media-en/news/the-close-out-conference-support-for-hiv-and-aids-prevention-treatment-and-care-for-most-vulnerable-populations-in-ukraine/>

⁷ A Report of the CSIS Global Health Policy Center "Injection Drug Use in Ukraine: the challenges of providing HIV prevention and care". CSIS, March 2012 (2012, p. 9).

/ (9%), , (6,4%). , (0% . 20,0%).
 , 9 ,
 , 10 ,
 . ,
 . ,
 ,
 - (21,5%).
 « / »,
 «
 , ( )
 - , ».⁸
 , - .
 , .
 , :
 , , , :
 . 0945
 , « »
 , ».
 :
 2010 .- 2011 .», , 2012 (2012, . 23).

Ясно, що для протидії епідемії, повинні бути розроблені нові стратегії, спрямовані на створення сприятливого

⁹ , . 23.

¹⁰ 1155

2011

2012 ,

Human Rights Watch, « 1155

-

, , , :

, , , , 0945

. « »

. ,

, ».

:

<http://www.hrw.org/news/2013/04/16/ukraine-reject-discriminatory-lgbt-laws>

***правового середовища,
мобілізації спільноти та
підтримки, які базуються на
дотриманні прав людини у
секс-бізнесі та протидії ВІЛ.***

**Відповідь: надання послуг
секс-працівникам**

1996 .
/
.
1996 - 1997 .
,
1995 .
-
,
-
,
90-
-
(, 1997-1999)
:
▪ 30%
;
▪ 44% ((- 80%);
▪ 12% ,
(
);
▪ 70% ;
▪ 37% ,
, « - ,
▪ 6-10% ».
2000
▪ 44-60% ;
▪ 68% , 11
/
-
, 2003
,
,

21 , / 5 ,

« » ,

2000 « »

30 , ,

– 47%

2013 .. 2012 .

22 978

«Conecta», 43

« / .¹²

».

2004 « » -

/ »

10-

(2012-2016).¹¹

SyrEx ¹³,

2008 – 15 14

(, ,

, , ,

, , ,

, , ,

,) -

12 « /

» 10

.26 2013

¹³ SyrEx – «

/ »

2012

¹¹ :
<http://www.aidsalliance.org/linkingorganisation/details.aspx?id=6>

SyrEx2:) ;)
 ;) ;)

: “2007
 ,
 , 9%, 2008 –
 15%, 2009 – 36%, 2010 – 37% ,
 2011
 40,3%”.¹⁴

40,3% ,
 ,
 28 636
 ,
 15
 2012

.¹⁶
 ,
 -
 -
 -
 50 000 70 000 .

(2011-
 2012), 27
 54

.¹⁷
 _____
 14 «

: 2010 .-
 2011 .», , 2012 (2012, . 40).
 15 : 1)

;
 , ;
 2) ;
 3) ;
 « -
 »; 4)

;
 ; 5)
 ; 6)

16 «

: 2010 .-
 2011 .», , 2012 (2012, . 43).
 17 . (2012, . 13).

,
 : .
 (100%),
 . (100%), . (99%),
 . (98%), . (7%),
 . (5%), . (5%),
 . (1%) . (0%).¹⁸

Методологія картування

,
 -
 -
 :)
 ;)
)
 -
 .
 :
 , 18

18
 ,
 ,
 (2011
)/ . .- : “
 / ”, 2012.

2012
 (84): 46 800 .²⁰

-
-
-
-

Охоплення за географічним принципом

50 - 150
 ( ), 10 000 ( )
 22 , 20 18
 | 2500 , 25
 | 300 150
 | 500
 | 2500
 | 1500
 | 2000 100
 | 1440 60
 ( ) | 6800
 | 5000 300
 | 1700
 | 2000
 | 10000
 | 250
 | 800 100
 | 3000 100
 | 1300 200
 | 150
 | 2496 4
 | 2000 5
 - | 2000 500

²⁰
 «Conecta» (46 800)
 / » (50 000)
 70 000) .
 «Conecta» – 18

19
 «
 2010 .- 2011 .», - 2012 (2012, .43).

, / 70% , 20% – 10% –
 (40,3%),
 ,
 ,
 - .
 ,
 ,
 ,
 ,
 ,
 ,
 /
 -
 (- , -
 -),
 «Conecta»,
 - ,
 ,, ,
 ,
 ,
 ,
 - -
 ,
 (- - /
 , -).
 ,
 ,
 ,
 (, , .)
 , -
 :
 ;
 ,

21,

;

/ 22,

( )

,

( )

( ),

(

,

- ( )

- ;

/

.

-

,

,

.

,

,

,

,

-

.

21

,

22 . Global Scan (GNP+): <http://www.gnpplus.net/criminalisation/country/ukraine>

Результати картування

Ситуація із проституцією

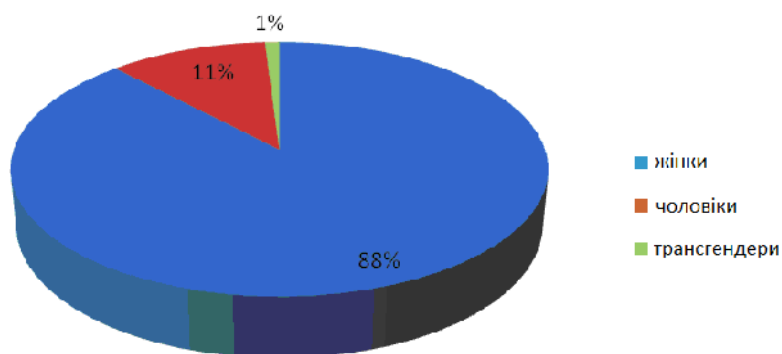
У цьому розділі представлений **огляд ситуації із проституцією**. Картування секс-бізнесу в Україні проведено із врахуванням статі секс-працівників (жінки, чоловіки, транссексуали) та походження (мігранти, громадяни України), а також характеристики областей та країн походження. Картування також показує місце, де працюють секс-працівники (у приміщеннях, просто неба) та умови, які є на цих робочих місцях. Цей розділ висвітлює також взаємозв'язок між вживанням ін'єкційних наркотиків, секс-бізнесом та статтю.

1.1

46 800 ,

2012 .

1.2

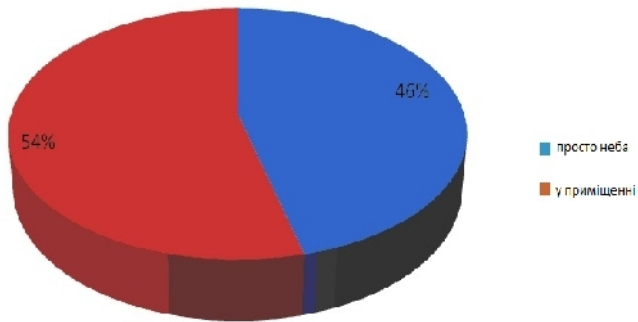

.1.

(11%)

88%

(1%).

. 2.

(54%), (46%)

« ».

/

1.4

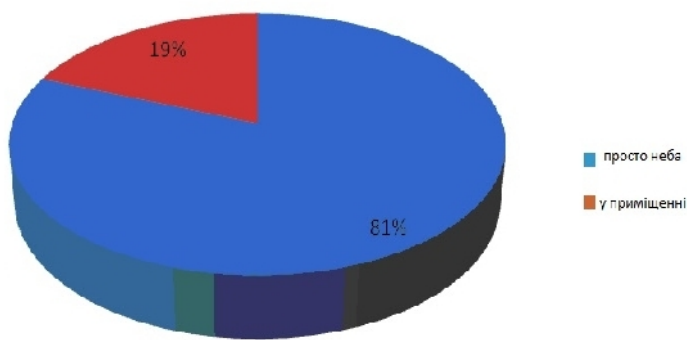
« - »	22%
-	15%
-	5%
(3)	26%
(-)	17%
(-)	15%
100 %	

1.5

26,3%	-	8,5%	-
-------	---	------	---

69,5%
 23
 19%
 58,6%).
 81%).

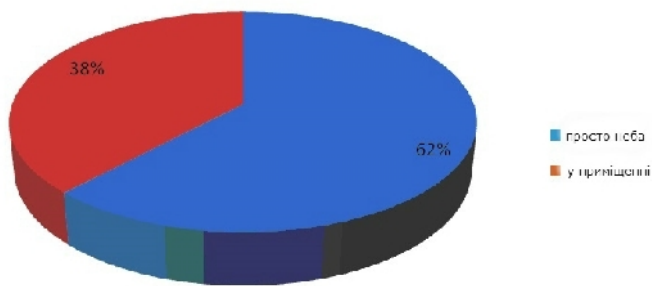
. 3.
 70%
 – 60%).
 (1%), (2%), (3%).
 ОЯВН
 /)

²³ Kyrychenko P., Polonets V. High HIV risk profile among female commercial sex workers in Vinnitsia, Ukraine Sex Transm Infect, 2005, 81: 187-188.

1.6

99% (91% -
 ),
 (« »).
 24 (70%), 30%
 25

(62%). 38% -

4.

(94%)
 ), 5% -
 (, ,) 1% -

1.	6.
2.	7.
3.	8.
4.	9.
5.	10.

24

25 TAMPEP :

<http://tampep.eu/documents/TAMPEP%202009%20European%20Mapping%20Report.pdf>

26

Ситуація секс-працівників

Цей розділ картування містить оцінку ситуації із секс-бізнесом у різних частинах України та огляд уразливості секс-працівників на різних рівнях. Для того, щоб зрозуміти, які чинники впливають на і підвищують ризик, а також погіршують стан місця праці, умови її безпеки та можливість збереження здоров'я працюючих, необхідно ознайомитись із усіма отриманими результатами та виявленими тенденціями.

Цей розділ характеризує ситуацію секс-працівників України з точки зору умов їх праці. Він висвітлює основні чинники вразливості секс-працівників (можливість контролювати умови своєї праці; відсоток доходу, який залишається секс-працівнику; використання презервативів та практик безпечного сексу; насильство проти секс-працівників; їх залежність від алкоголю та наркотиків), описує п'ять чинників ризику, які найчастіше діють на секс-працівників, що працюють у різних секторах секс-бізнесу – у приміщеннях та просто неба, та рекомендує заходи, що сприяють зниженню впливу цих основних чинників уразливості.

2.1

Рівність та відсутність дискримінації є основоположними принципами більшості декларацій про права людини. На думку ВООЗ, дискримінація – це бар'єр для рівноправного дотримання прав людини:

«Дискримінація означає будь-яке розрізнення, виключення або обмеження на основі різних підстав, яке має наслідком або метою применшення або заперечення визнання, реалізації або здійснення прав людини і основних свобод. Вона пов'язана з маргіналізацією окремих груп населення і, як правило, лежить в основі фундаментальних структурних нерівностей у суспільстві».²⁷

Крім того, відсутність дискримінації та рівність є фундаментальними принципами прав людини²⁸ і найважливішими компонентами права на

²⁷ UN Office of the High Commissioner for Human Rights, *Fact Sheet No. 31* (2008, p. 7). (31, 2008, . 7)

²⁸ . Declaration of Principles on Equality ( ): <http://www.equalrightstrust.org/ertdocumentbank/Pages%20from%20Declaration%20perfect%20principle.pdf>

здоров'я.²⁹ Для здійснення права на здоров'я людина має бути вільною від дискримінації.

«Усі, без будь-якої дискримінації, повинні бути забезпечені послугами з охорони здоров'я, товарами та закладами. Відсутність дискримінації є ключовим принципом у галузі прав людини і має вирішальне значення для здійснення права на найвищий досяжний рівень здоров'я.»³⁰

Відсутність дискримінації та рівність означає, що держави повинні визнавати і забезпечувати відмінності та специфічні потреби груп, які зазвичай стикаються з особливими проблемами здоров'я, такими як вищий рівень смертності або уразливість до певних хвороб.³¹ Державам слід впроваджувати позитивні заходи для запобігання дискримінації конкретних осіб або груп.³²

²⁹ « (...) - , " (14, 19).

³⁰ UN Office of the High Commissioner for Human Rights, *Fact Sheet No. 31*, 2008, p. 4 (31, 2008, . 4)

³¹ , . 7.
³² , . 11.

, - / , - .
 , , -
 .
 , - ,

1	
2	
3	-
4	« »
5	

, / , ,
 / , - ,
 , (,
) , .
 - , ,
 (- , ,
 ),
 - ,
 , , ,
 , - .
 - , ,
 , ,
 - , ,
 .
 , / , ,
 , .
 - , , .

1	
2	
3	
4	
5	/

Концептуалізація уразливості секс-працівників

Підводячи підсумки, можна підкреслити, що найбільш значущим чинником, який сприяє уразливості секс-працівників до ВІЛ / ІПСШ, є високий рівень насильства та зловживань з боку декількох виконавців, що як правило, супроводжується безкарністю. Про це свідчать отримані результати картування.

В Україні, як і в багатьох інших країнах, насильство щодо СП може бути інституційним (міліція, органи державної влади) та / або пов'язане з експлуатацією СП та небезпечними умовами їх праці. Більше того, залежність і слабка правова позиція працівників секс-бізнесу наражають їх на насильство, ризик інфікування ВІЛ-інфекцією, а також обмежують доступ до правосуддя. Вищеперераховане є фактичними перешкодами на шляху реалізації прав людини секс-працівників.

Результати картування показали, що безпечні умови роботи СП дають їм ліпші можливості захистити себе від насильства, наполягати на використанні презервативів, та / або відмовити агресивним клієнтам. Встановлено, що існує декілька чинників уразливості, які безпосередньо пов'язані з умовами роботи секс-працівників, зокрема: високий рівень їх дискримінації з боку міліції, насильство з боку клієнтів і ризик інфікування ВІЛ.

Як було відзначено представниками української організації секс-працівників "Легалайф», міліція конфіскує презервативи як у СП, які працюють просто неба, так і у тих, хто працює у закритих приміщеннях, однак мета, яку ставлять перед собою представники правоохоронних органів у таких випадках є різною. Конфіскуючи презервативи у тих, хто працює просто неба, міліція обвинувачує СП у проституції; конфіскуючи презервативи у СП, які працюють у закритих приміщеннях, міліція обвинувачує менеджерів, сутенерів, власників борделів у організації секс-бізнесу.

Умови праці та безпечний робочий простір СП залежать саме від сприятливого правового середовища. Національні закони, що передбачають покарання СП (наприклад, надання секс-послуг розглядається як адміністративне правопорушення) і тих, хто бере участь в організації секс-бізнесу (наприклад, сутенерство розглядається як злочин), збільшують вразливість СП до ВІЛ / ІПСШ у декількох напрямках. Вони змушують їх працювати в підпіллі (де СП є більш уразливі до насильства) і зменшують їх доступ до медичних послуг та заходів профілактики. У даний час спеціалізовані агентства ООН підкреслюють необхідність декриміналізації секс-працівників і секс-бізнесу для зниження рівня уразливості СП до ВІЛ / ІПСШ.³³

³³ , 2012; , 2012; , 2012.

Для СП чоловіків і транссексуалів відсутність правового захисту від дискримінації, соціальної та інституційної гомофобії є серйозними перешкодами для доступу до послуг у сфері сексуального здоров'я та інформації. Це збільшує вразливість цих груп до ВІЛ / ІПСШ.

Одним із найбільших бар'єрів в останні роки в Україні, є відсутність політичної волі і урядових заходів, спрямованих на зниження уразливості секс-працівників до ВІЛ / ІПСШ та відсутність адекватного підходу громадської охорони здоров'я, які потрібні для цієї групи населення із високим ступенем маргіналізації.

Зниження рівня уразливості секс-працівників

Зниження вразливості СП, крім деяких інших стратегій, суттєво залежить від зміни політики. Дослідження показують, що поєднання аутріч-роботи та створення «низькопорогових дроп-ін» центрів та кризових центрів є хорошою моделлю втручання для надання послуг та підтримки маргінальних співтовариств.

Наслідки для працівників секс-бізнесу будь-яких змін у політиці чи законодавстві, що мають до них відношення

Правовою основою регулювання проституції в Україні є статті 181.1 Адміністративного кодексу. Згідно з цією статтею, заняття проституцією тягне за собою попередження або накладення штрафу у розмірі від 5 до 10 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (тобто від 85 до 170 грн.) Ті ж дії повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення, тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі від восьми до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (тобто від 136 до 255 грн.).

Однак, є два інших види кримінальної відповідальності, які мають відношення до проституції у кримінальному кодексі. Це наступні статті: а) створення або утримання місць розпусти і звідництва (стаття 302 Кримінального кодексу); б) сутенерство (стаття 303 Кримінального кодексу).

Незважаючи на це, найбільш вразливими перед законом є самі секс-працівники, які зазнають переслідування відповідно до статті 181.1 Адміністративного кодексу.

Крім того, стаття 130 Кримінального кодексу України передбачає кримінальну відповідальність за свідоме поставлення іншої особи (осіб) в небезпеку зараження або зараження іншої особи (осіб) ВІЛ-інфекцією особою, яка знала про те, що вона є носієм цього вірусу. Базуючись на положеннях цієї статті, секс-працівників часто арештують і змушують пройти тестування на ВІЛ. Ця непряма форма обов'язкового тестування – та, яка проводиться за допомогою непрямого законодавства – порушує права людини СП на здоров'я, а також на їх фізичну недоторканність і автономію. Крім того, представники правоохоронних органів часто надають інформацію про стан здоров'я, сексуальну орієнтацію та іншу конфіденційну особисту інформацію про СП третім особам. Тим самим порушуються права людини на приватне життя.

Існуюча законодавча база дає мало можливостей секс-працівникам виконувати свою роботу в безпечних і гідних умовах. Більше того, такого роду звід законів покладає тягар поширення ВІЛ-інфекції на працівників секс-бізнесу, нібито вони – секс-працівники, є відповідальними за епідемію ВІЛ-інфекції та проблеми охорони здоров'я в країні.

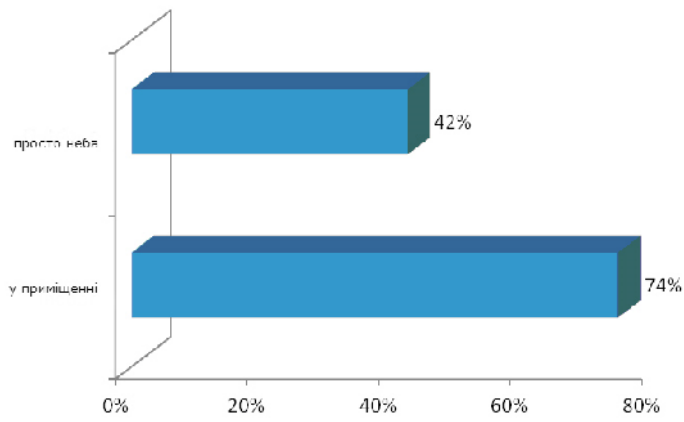
У наступних розділах цього картування представлений аналіз результатів опитування респондентів (відсотків їх позитивних відповідей, а не відсотків загального населення). Цей метод був використаний, щоб підкреслити відмінності між ситуацією секс-працівників, які працюють у двох різних секторах – просто неба та у закритих приміщеннях, у порівнянні з ситуацією, яка стосується населення в цілому.

2.1

74%

42%

( )

. 5.

2.2

34 ,

83% ,

58% ,

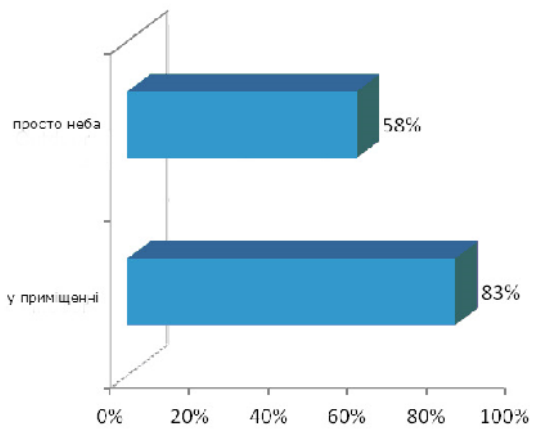
34

:

( )

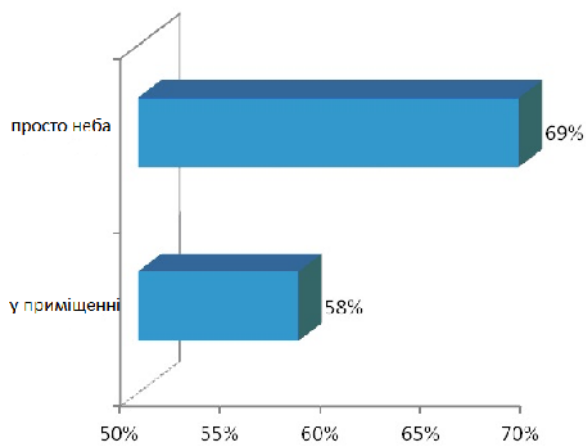
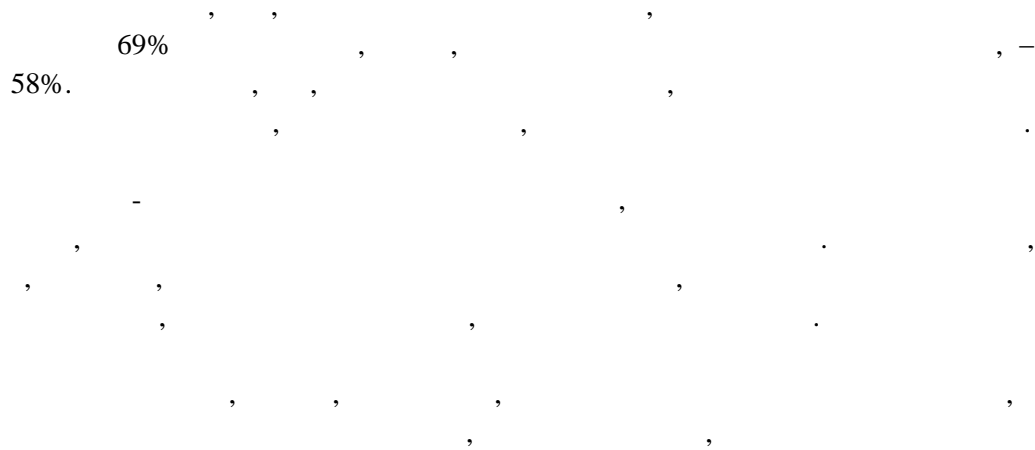
34

:

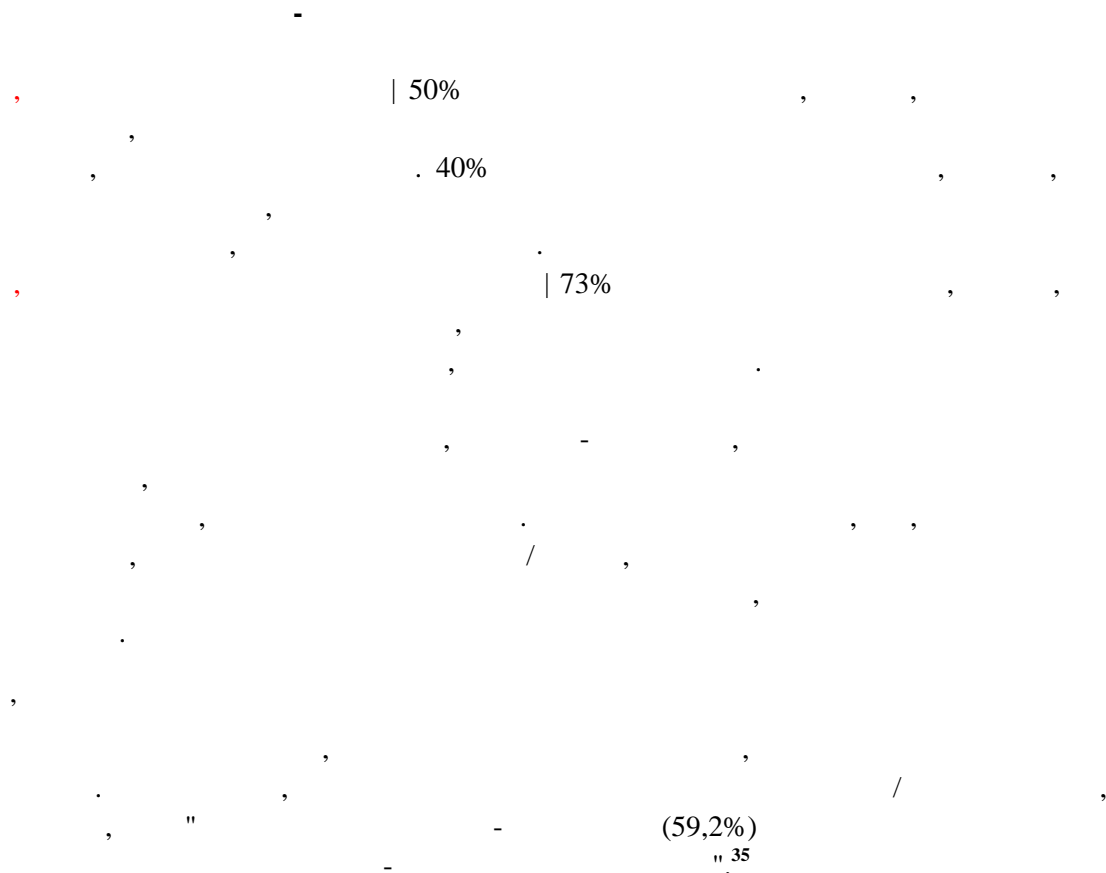
. 6.

2.3

. 7.

2.4

Вплив ВІЛ / СНІДу на секс-бізнес

Велика кількість НУО працює із секс-працівниками та реалізує програми, спрямовані на профілактику ВІЛ / СНІДу та ІПСШ. Це означає, що багато секс-працівників в Україні мають доступ до інформації та послуг, які стосуються їх вразливості до ВІЛ / ІПСШ, а також догляду та лікування. Багато організацій також безоплатно роздають презервативи, проводять тестування та надають деякі інші медичні послуги.

Незважаючи на великі зусилля цих організацій, в Україні все ще не вдалось створити сприятливого правового середовища. Політика і законодавство щодо секс-працівників є дуже суворими і не сприяють створенню безпечних умов праці для них. Досвід показує, що працівники секс-бізнесу в Україні часто піддаються насильству, яке має безпосереднє відношення до небезпечних умов праці.

Для зниження впливу ВІЛ / СНІДу на секс-бізнес в Україні, рекомендується розглянути, чому правова основа є несприятливою для ефективного впровадження програм профілактики ВІЛ, розроблених декількома НУО. Слід

³⁵ Міжнародний Альянс з ВІЛ/СНІД в Україні, 2012, с. 41.

підкреслити, що надання інформації та послуг секс-працівникам, є недостатнім для зниження їх уразливості, багато-що ще належить зробити, щоб забезпечити безпечні робочі місця для СП, де вони зможуть працювати вільно, не зазнаючи насильства, примусу та інших форм зловживань, які становлять їх чинники ризику.

Тому, як правило, працівники секс-бізнесу в Україні знають про ВІЛ / ІПСШ і безпечний секс. Організації підготували декілька матеріалів, спрямованих на задоволення потреб цієї групи, і більшість працівників секс-бізнесу знає, де можна пройти тестування на ВІЛ / ІПСШ, де можна отримати презервативи або послуги. Відомо, що найбільш вразливою групою працівників секс-бізнесу до ВІЛ / ІПСШ є підлітки, поінформованість яких про ризик інфікування цими хворобами, як правило, є нижчою, ніж дорослих секс-працівників.

2.5

	100%	
	82%	

« / », 84%
36

| 91%

| 73%

« / », 74%
37

| 95%

| 91%

« / », 84%

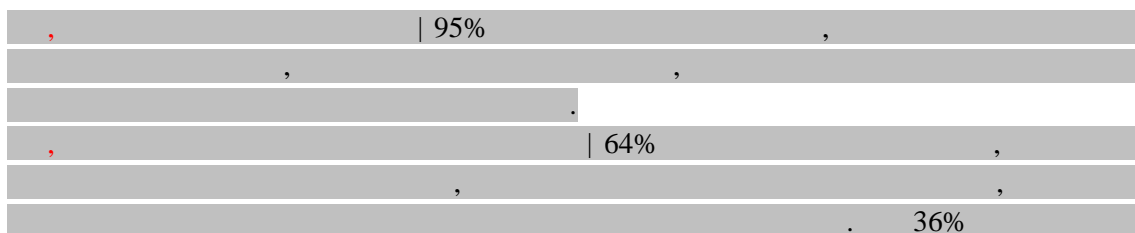
38

« ».

SWAN.

- I) ;
- II) ;
- III) ;
- IV) ;

2.6

[Redacted]

/ , , -
- .

2.7 (,)

[Redacted] | 73% ,
[Redacted]
[Redacted]

[Redacted] | 68% ,
[Redacted]
[Redacted]

, , , , , , , , , ,
-
, , , , , , , , , ,
- .

2.8 ,

[Redacted] | 91% ,
[Redacted]
[Redacted]

[Redacted] | 73% ,
[Redacted]
[Redacted]

, , , , , , , , , ,
-
, , , , , , , , , ,
.

ОяВН

- ,

(, , / , /)

(73%).

Мобільність

У цьому розділі аналізується **мобільність** секс-працівників в Україні, а також чинники, що мотивують їх шукати ліпші умови праці та життя. При розгляді питань мобільності важливо розмежувати **транснаціональну** (транскордонну) і **внутрішню** (всередині країни) мобільність. Мобільність аналізується в рамках аспектів, які можуть вплинути на уразливість секс-працівників.

3.1 , - |

, 31% - ,
, , ,
.

3.1.a. , -

1.	6.
2.	7.
3.	8. '
4.	9.
5.	10.

22% - , , ,
, , ,

3.1 . , -

1.	6.
2.	7.
3.	8.
4.	9.
5.	10.

, - ,
, -
, ,

3.2

(, -) .

,

,

,

,

36% - ,

;

19% .

,

	- ,	- ,
	36%	19%

- ,	- ,
-	-
- ,	- ;
.	(
-	) ,
,	.
.	.
,	,
-	-
,	,
-	-
,	.
,	-
,	,

- -	· ,
· -	· -
- · -	· · -
· -	· · · ·

-
·
·
·
·

’,
, . ( ).
, - -
, . - ,
, ,
, ,
, -
, , -
, -
, .
, .
, -
, , ,
, - ,
, . , ,
, ,
, - ,
, .
, ,
, ,
, - ,
, .
, ,
, - ,
, .
, - ,
, ,
, .
, - ,
, .
, - ,
, .

Рекомендації

/ ?.... -

- -
- - /
- ( )
- ( )
- « - »
- -

« ... » / 2012 / . . . , ... - . . . :
 « ... / » , 2012
 « ... / » 10
 , / .
 2012 .26 2013 .
 - ,
 («
 2011) / . . - . : “
 / ”, 2012.
 « - » 39 , «
 », «
 ». , 2012.
 «
 : 2010 .- 2011 .», , 2012.

A Report of the CSIS Global Health Policy Center "Injection Drug Use in Ukraine: the challenges of providing HIV prevention and care". CSIS, March 2012.

Declaration on the Principles of Equality:

<http://www.equalrightstrust.org/ertdocumentbank/Pages%20from%20Declaration%20perfect%20principle.pdf>

ICF "International HIV/AIDS Alliance in Ukraine", "Investigating causes influencing manifestations of violence against FSW as a factor of increased risk of exposure to HIV". Kiev 2012.

Kyrychenko P., Polonets V., 'High HIV risk profile among female commercial sex workers in Vinnitsia, Ukraine Sex Transm Infect', 2005, 81: 187-188.

Ukrainian AIDS Centre Ministry of Health of Ukraine, WHO Country Office in Ukraine, ICF "International HIV / AIDS Alliance in Ukraine ", Joint UN Programme on HIV / AIDS, 'National Assessment of HIV / AIDS in Ukraine as of early 2012'. Kiev 2012.

UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights (CESCR), General Comment No. 14, paragraph 19.

UN Office of the High Commissioner for Human Rights, Fact Sheet No. 31 (2008).

UNAIDS 'World AIDS DAY Report 2012. Geneva 2012.

UNAIDS. Guidance note on HIV and sex work. Geneva 2012. (. . . . , 2012), Available at:

http://www.unaids.org/en/media/unaids/contentassets/documents/unaidspublication/2009/JC2306_UNAIDSguidance-note-HIV-sex-work_en.pdf

WHO. Prevention and treatment of HIV and other sexually transmitted infections for sex workers in low- and middle-income countries. Geneva 2012. (. . . . , 2012),

, 2012),

Available at: http://www.who.int/hiv/pub/guidelines/sex_worker/en/